

„Befűtő az utat a hó”
– Ady legkedvesebb nő-tájával kezdetben a kedves látogatást. Mert valóban havasodik, derlik már az északi vidék, és bizony a kósza szél sem ritka vendég itt a Bódva völgyében. Úgy szeretnék valami szívet melegenőt írni, hogy ne csak a szívekben, de a komisz – völgybeli utakon is olvadjon a hideg. Ezért jöttem Szendrőbe is, mert tudtam, e szándékomban olyan barátokra lelek, akik szívesen segít ebbéli szándékomban.

Kollár Lászlóné – új „szerepben” Balogh Imre felvétele

„A tizenkettedik szövetségi elnöknő voltam”

Beszélgetés a TOT és a Teszöv képviselőjével

Azért jöttem Szendrőbe, hogy találkozassam Kollár Lászlónéval, megyénk egyetlen mezőgazdasági szövetségi elnöknőjével – Vilcsikével. A kifejezés talán már nem is pontos, hiszen nyugdíjas elnöknő lenne a helyénvaló cím, de hát még ez olyan új, hogy nem csoda, ha az itt lakók közül sem tudják sokan: a Szabadföld Termelőszövetkezet elnökszónya saját kérésére, egészségi állapotára tekintettel, korongedmennyel nyugdíjba vonult.

A község legszélső házát kell megtalálnom, ha beszélgetni szeretnék vele. Csodálkozom a szerengett kertben, a gondozott udvaron, a fenyőfák csendjén, a rózsabokrok zöld levelein, a lépcső előtti hatalmas kolomp és egy bányászlámpa láttán.

A környezet és a „kellékek” azt erősítik bennem: fenntartással kell fogadnom azt a ketősséget, hogy a vezetőknek soha nincs idejük saját környezetükre. És szimpatikusabb is az a vélemény, hogy aki a munkahelyén rendet, szépséget követel, az otthon sem tud kibújni a borból.

Kollár Lászlóné mégis sokkal prózaibb magyarázattal szolgál: „– A kolomp jó szolgálatot tett akkor, amikor férjem nagyon beteg lett, és gyakran elfogyott az ereje, mire a lépcsőhöz ért. Akkor megráztam a kolompot, én kijöttem és segítettem, hogy bejöhessen a házba. A bányászlámpa pedig emlékező.”

– Mi indokolta, Vilcsike, hogy korongedmennyel menj nyugdíjba?

– Három hetvenöt éven felüli szülőnk él, akiket igyekszünk szeretettel gondozni. Anyósom nemrég tudógyulladást kapott, ez évben született az unokám, férjemet kétszer műtötték. Szinte állandóan utazni kellett, attól függően, mikor, ki és hol lett beteg.

– Mondjon valamit az eltelt hét évről, hisz’ nem csekélység, ha egy nőt ekkora szövetségi elnöki tisztségre választanak?

– Üzemgazdásznak jöttem ide 1981-ben és 1982 februárjában elnökké választottak. Én voltam az ország tizenkettedik szövetségi elnöknője, a megyében pedig csak Pappi Jánosné, a tokaji Halászati Tsz elnöknője végez ilyen munkát rajtam kívül. Úgy tudom, az országban most tizenhat szövetségi elnöknő tölti be ezt a posztot.

– A választásomról csak annyit, hogy úgy gondoltam, ha már több jelölt kell, hadd írjanak fel engem is, úgysem lesz semmi „baj”, hiszen még a hárt sem ismertem. A legjobb

ban én lepődtem meg, s egy kicsit meg is ijedtem. Mert azt láttam és tudtam az emberekről: ez a nép itt már igen sokat csalódott. Egy félreértett kérvény miatt elutasították a MÉM-ben azt a kérelmünket, hogy kedvezőtlenné adottságunk minősítsék a szövetséget, pedig 13,4 átlagos aranykorona értékűek a földjeink. Az elutasítás miatt több millió forinttól estünk el évente. Előtte gyakran szanálták a tsz-t. A szövetségben végzett munkáról annyit: igyekeztem baráti kapcsolatot kialakítani a munkatársakkal. Az italozást nem tűrtem a vezetők között sem. Munkámban mégis azt tartottam a legkegyetlenebbnek, amikor jogos dolgozó igényt kellett volna kielégítenem, mégis nem kellett mondanom. Ez a „nem” egy nagyon kegyetlen szavunk. Igyekeztem a közösség érdekét maximálisan szem előtt tartani. Talán ez az oka, hogy nyugodtan feküdtem le és keltem föl. Ide is úgy jöttem, hogy innen megyek nyugdíjba. Így gondolkodtam akkor is, amikor a Hejmentti Állami Gazdaságban dolgoztam 1962-től 1973-ig, és akkor is, amikor a mezőkeresztési tsz-ben voltam 1981-ig. Ez a három munkahelyem volt egész életemben. Emellett a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának nobizottsági tagja vagyok jelenleg is, és Borsod megyében a Teszöv nobizottságának elnöke, valamint a Teszöv elnökségi tagja vagyok. Az, hogy nő létemre elnök vagyok, soha nem vált sem hátrányomra, sem előnyömré. Tudtam: mint nőnek, örökké bizonyítani kell, így beosztottaimtól is ezt vártam el: mindig megújulni, mindig fogékonynak lenni az újra, mindig nyitott szemmel járni. Unják már mindenütt az ugródeszkás szakembereket. Sikerként, főleg idevalósiakkal, elérni, hogy elnökségem alatt nem kellett szanálni a szövetséget. A szakemberek továbbviszik a fenti elvárásokat. Befogtunk különböző próbálkozásokat: cirkos kukoricába, sok beruházásba. Szövetségem létesítettünk, két állattenyésztő-teljes teljes rekonstrukciót hajtottunk végre, teljesen kicseréltük a gépparkot. Az álmok teljesülése csakis a kollégák támogatásának, az itt élők szorgalmának és hitének köszönhető. Büszkéek vagyunk arra, hogy a tejtermelésben az évi 2400 literes tehenenkénti hozam 3700 liter lett. Nőtt a dolgozó létszám, és szigorú bér-gazdálkodási keretek között megdupláztuk dolgozóink keresetét úgy, hogy közben munkadíját eddig nem fizettünk.

– Most milyen a helyzet itt, Szendrőn?

– Az adózást nagyon kegyetlennek tartom. Nekünk méltó keresetet kell biztosítani dolgozóinknak, hozzá még a társadalombiztosítást is elő kell teremtenünk. És nem hogy csökkent volna, inkább nőtt a bürokrácia. Kiölik a rendeletekkel az emberek vállalkozói kedvét. Pedig itt az emberek sok jószágot tartottak háztájiban. Ugyanakkor tavasszal már a vezetők sem akartak vállalkozni mátkeresztésre. Be kell látnunk, csak a mezőgazdálkodásból a jelenlegi szabályozók miatt – nem lehet megélni. Ezek a problémák itt és a közép-keleten is. Például a közösen megtermelt burgonya szállítására igen sokszor nem kapunk vagont, ezért újra kell válogatni – többször is –, újra csomagolni, és a jugoszláv partner hite joggal meginog az exporttal kapcsolatban. A dombokon előállított kukorica kevesebb hozamért is ugyanúgy kell fizetni, például a kombájnosnak is, mintha az Alföldön termelt volna. Ezek mind-mind többletköltségek. Ezek a területek nem látom megoldhatónak sem a szakcsoport formát, sem a családi vállalkozást. Az itt meglévő ipar jobb fizetésével nem tudunk lépést tartani, pedig mi, vezetők is szeretnénk, ha a nálunk dolgozók is emelt fővel járnának, munkájukra, fizetésükre ugyanúgy büszkéek legyenek.

– Mit üzen a stafétabotot továbbvivőknek?

– Elsősorban azt, hogy hitüket ne veszítsék el, hisz’ amíg ember van, enni kell, és előbb utóbb az ország vezetése is úgy ítéli meg a mezőgazdaságot, ahogy az meg is érdemli. Persze, kis lépésekkel, de előre kell tenni az ország szekerét az ellendrukkerekkal szemben. És tovább kell folytatni a harcot azzal a szemlélettel, hogy a szövetségetől lopni nem bűn. Ezt csakis összefogással szüntethetjük meg, és a tsz-vezetők személyes jó példájával. Szakmailag pedig minden vezető csak úgy érvényesülhet, ha szakemberekkel veszi magát körül, és bízik bennük.

– Így gondolkodom én is, ezért érdekel még mindig a szövetségi dolga, ezért gyakran megnézem őket, hogy vannak. A szövetséget új elnökéről tudom, Gulyás György alkalmas arra, hogy továbbvigye az itt élők ügyét.

B. Sz. L.

Falumentés kulturális törődéssel

Megyénk veszélyben lévő falvainak egyötöde itt, Edelény közelében, a várostól északra található. A diagnózis ismert: kevés a munkaalkalom, hiányos az infrastruktúra, elköltöznak a fiatalok, elnéptelenedik a vidék.

– Valami azért elkezdődött: itt-ott üzemek telepiteneik, erőlködik a kereskedelem is – mondok „jólértesülten”, amikor beszélgetni kezdünk Slezsák Imre igazgatóval az Edelényi Városi Könyvtárban. Mert mi is kerülhetne először szóba egy olyan ember társaságában, akit sem hírnév, sem rang nem tudott elcsábítani szülőföldjéről sohasem, hanem a legnagyobb baj, ami szülőföldet érhet...

– Úgy vélem, elkéstünk. Oly sokáig nem törődünk az aprófalvakkal, semmit sem juttatunk nekik, hogy a folyamat, véleményem szerint visszafordíthatatlan. A végleges elnéptelenedést legfeljebb késleltetni lehet, megállítani nem. Óriási veszteségeink lesznek, ha mindez bekövetkezik. Történelmi helyek, Árpád-kori műemlékek, szívet-lelket melegenőt bájós kis települések válnak az idő martalékává. Éppen ezért nagyon sok most a dolgom. Tavaly megjelent az Edelényi Füzetek első száma. Ezt én írtam, pontosabban feltekerkeztem a környező falvakat: népszerűség, településtörténet, látványok és egyebek alapján. Következő számmunkat Béres János készíti, ő a Bódva-völgyi népdalokat gyűjti össze. Elhatároztam, hogy míg nyugdíjba nem megyek, minden évben megjelentetünk egy-egy ilyen értékmentő kis könyvecskét.

– Csak nem nyugdíjba készel?

– Négy év múlva eszedékes. Talán még korai töprengeni a továbbszolgálaton, de ha belegondolok: nagyon sok „időben” éltem. Itt, Finken születtem, a falucskát ’62-ben csatlózták Edelényhez. Születésemkor apám bányász volt, majd a felszabadulás után kapott néhány holdat a grófi földből. Én akkor polgári iskolába jártam, két osztályt a harcok előtt, kétót utána végeztem. Döntően kellett: paraszt, vagy munkás legyek-e. Mivel akkor az ipar jelentette a felemelkedést, a vasesztergályos szakma mellett döntöttem. Diósgyőrben tanultam ki a szakmát és 18 éves koromban megbízták a szakoktatással. Gyorsan banyuzott növesztettem, hogy a pár évvel fiatalabb ipari tanulók előtt legyen egy kis tekintélyem. Ott, a vasgyári SZIT-klubban találkoztam először az irodalommal, könyvekkel. Mindent elolvastam, a sematikus szocialista realista irományokat és a gyöngyszemeket

egyaránt. A Csendes Donra emlékszem csupán... Profiltálmam a betűszómjamból, mert 49–50 telén rám bízták a finkei népkönyvtár megalakítását.

Sok kiadványt nyomtatnak. Ma is használják ezt a monarchiabeli vágógépet, amelyet az ócskavasteleptől

Zsákban, biciklin hordtam haza a könyveket a népkönyvtárba, ami nem egyéb volt mint egy polcozott ruhásszekrény. Aztán beteg lett a tüdőm, valószínű a pincelakás miatt és ott kellett hagynom az ipart. 1952-ben kezdtem az edelényi könyvtár megszervezését. Igaz, közben elvégeztem két tanfolyamot és nagy-nagy segítséget kaptam a legendás megyei könyvtárostól, Szónyi Lászlótól, később pedig egyetemi diplomát szereztem.

– Akkor zajlott az országos könyvtárszervezési kampány.

– Nem kampány volt, az – korszak! És szép. Miskolc, Szikszó és Putnok adott könyveket, aztán már mi is vásároltunk. Egy időben szerveztük meg a járás húszgyéznéhány falujában is a kis – szekrényi – könyvtárakat. Végül is, az edelényi volt a megyében az első olyan könyvtár, amely az egész járás könyvtári tevékenységét koordinálta.

– A járásiok megszűntek, ám az edelényi könyvtár ezt nem vette tudomásul.

– A legdemokratikusabb intézmény a könyvtár, ahova bárki bejöhet. Nincs kizáró ok. Keserű tapasztalatom, hogy egy könyvtár minél messzebb van Budapesttől, annál szegényebb. Pégiá a végeken ugyanolyan emberek élnek, mint a fővárosban. Fájdalom, hogy egyre kevesebb pénzt kapunk. Tavaly 200 ezer forint jutott a fejlesztésre, az idén – miközben emelkedtek a könyv- és folyóiratárak – már csak 170 ezer.

A kis, falusi könyvtárak pedig alig kapnak. Ezért nekünk kötelességünk, hogy minden erővel és eszközzel közvetítsünk, eljuttassunk mindent, amit csak lehet. Mert mégiscsak mi vagyunk még kedvezőbb helyzetben. Országos pályázat révén lehetőségünk nyílt a hangzó dokumentumanyagunk bővítésére, 25 éves a diafilmárunk, van videó, számítógépekkel rendelkezünk. Hadd legyenek egy kicsit elfogult és büszke. Zsolt fiam, aki most katona, ide szegődött könyvtártechnikusnak. Megszállottként járta a vidéket a számítógéppel, a videóval; mindenütt meg akarja nyerni az embereket a kultúrának, a fiatalokat a kulturális technikának. Mások, tanít...

– Apja fia...

– A technika ma már elválaszthatatlan a könyvtártól. És ebben a fiatalok okosabbak. A technika terjedésében és a könyvtári kisközösségekben látom a jövőt. Azt hiszem, igazam van, mert legutóbb is, egyik évről a másikra 109 fővel nőtt az olvasói létszám. A kisközösségek némelyike már évtizedes. Kertbarátkörünkben már régen nem kerteszetten foglalkozunk, hanem mindenel, ami aktuális. Honismereti körünk munkája gyönyörű – ez a személyes hobbim –, falusi emberek írnak pályamunkákat, gyűjtünk, mentünk.

– Ismét csak a falu kerül szóba a 80 ezer kötetes városi könyvtárban.

– Mondjuk, nem a könyvtárban beszélgetünk, hanem a Hazafias Népfőnt városi elnökének a dolgozószobájában, vagy inkább csak Slezsák Imrével – valahol. Amíg még emberek élnek ezekben a szép kis falvakban, segítsünk rajtuk úgy, ahogyan tudunk! Én nagyon örülök, ha városiak vesznek házakat a vidékünkön. Mert megmentik a házaikat, friss levegőt visznek a poshadt reménytelenségbe és ha egy kis tehetségük van, segítenek is. A múltkor Mezey István grafikusművészt mutattam be a hegy-megieknek, választott faluja lakóinak. Öröm, mert kölcsönös a szimpátia, Mezeyt befogadták, Mezey pedig örül, hogy befogadták. Legközelebb Bajor Nagy Ernőt kalauzolom Jósavfőnt, Szendrőladon. Ő nem letelepedni kíván, csak vizgást hozni és – gondolom – feltöltödni az itteni, a fővárostól távol eső világban. Azt szeretném mint népfőnt elnök, mint könyvtáros és mint e szép tájnak a szülőtte, ha kulturális törődéssel meg tudnánk menteni sok – minden falut.

Lévay Györgyi

A városi könyvtár felnőtt olvasóterme. Külön termük van a gyerekeknek – és újabban kutatószobát is kialakítottak